

Keď som mal sedem rokov, strávili sme rodinnú dovolenku na juhu Francúzska. Môj otec Stéphane Moreau pochádzal z Berdillacu, dediny neďaleko Montpellier. Tisícosemsto obyvateľov, jedno pekárstvo, jedna krčma, dve vinárstvá, jedno stolárstvo a jeden futbalový tím. Boli sme na návšteve u starej mamy, ktorá v posledných rokoch nikam nechodievala.

Otec mal na sebe starú svetlohnedú koženú bundu, ktorú nosieval vždy, keď sme išli na dlhší výlet autom, v kútiku úst sa mu hojdala fajka. Mama, ktorá väčšinu cesty predrie-mala, založila kazetu s piesňami Beatles. Otočila sa ku mne.

„Pre teba, Jules.“

Paperback Writer, v tom čase moja obľúbená pieseň. Sedel som za mamou a pohmkával som si melódiu. Moji súrodenci hudbu prehlušili. Sestra uštipla brata do ucha. Martin, ktorého sme volali Marty, zvreskol a začal sa sťažovať rodičom.

„Sprostá žalobaba!“ Liz ho znovu štipla do ucha.

Hádka sa stupňovala, kým sa mama nezvrtla a na oboch sa nepozrela. Jej pohľad bol majstrovské dielo. Zračilo sa v ňom všetko pochopenie pre Martyho, lebo má drzú sestru, a aj pre Liz, lebo má otravného brata, no hlavne dával najavo, aké sú hádky nezmyselné, ba dokonca naznačoval, že dobré deti by mohli na najbližšej čerpacej stanici eventuálne dostať zmrzlinu. Moji súrodenci sa okamžite prestali harkať.

„Prečo vlastne musíme rok čo rok chodiť k starej mame?“ mosúril sa Marty. „Prečo nemôžeme niekedy ísť do Talianska?“

„Lebo sa to patrí. A aj preto, lebo *mamie* sa na vás vždy teší,“ odvetil otec po francúzsky a ani neodlepil oči od vozovky.

„To nie je pravda. Vôbec nás nemá rada.“

„A navyše tak čudne smrdí,“ dodala Liz. „Ako stará fotelka.“

„Nie, páchne ako zatuchnutá pivnica,“ odporoval brat.

„Nehovorte tak o svojej *mamie*!“ Otec viedol auto po kruhovom objazde.

Díval som sa von oknom. Dodaleka sa tiahli trsy tymianu, garrigue a zakrpatené borovice. Na juhu Francúzska bol vzduch korenistejší a farby intenzívnejšie než u nás. Strčil som ruku do vrecka a medzi prstami som omáľal strieborné franky, ktoré nám zostali z vlašajška.

Navečer sme dorazili do Berdillacu. V spomienkach mi mestčko vždy pripadalo ako mrzutý, ale v podstate milý starček, ktorý celý deň iba drieme. Tak ako na mnohých iných miestach Languedocu, aj tu domy stavali z pieskovca, s jednoduchými okenicami a červenkastými, vetrom ošľahanými škridlóvymi strechami, ktoré sa kúpali v mäkkom svetle zapadajúceho slnka.

Štrk pod kolesami zavřzgal, keď náš kombík zastal pred domom na konci Rue Le Goff. Budova s priečelím obrasteným brečtanom a strechou, ktorá sa dožadovala opravy, vyžarovala čosi tajomné. Bolo z nej cítiť závan minulosti.

Otec vystúpil ako prvý a svižným krokom sa náhlil ku dverám. Musel byť vtedy v najlepších rokoch, ako sa vraví. Ako tridsaťpäťročný mal ešte stále hustú čiernu hrivu a ku každému sa správal úctivo a milo. Často som ho pozoroval uprostred hlúčika susedov či kolegov. Fascinovane počúvali, čo hovorí. Jeho čaro spočívalo v hlase: mäkkom, nie príliš hlbokom ani príliš vysokom, iba s náznakom prízvuku,

ktorý ako neviditeľné laso ovinul okolo svojich poslucháčov a ťahal ich k sebe bližšie. Ako audítora ho v práci nesmierne uznávali, no preňho bola dôležitá iba rodina. Každú nedeľu pre nás vyvárať, vždy mal pre nás deti čas a vďaka mladistvému úsmevu pôsobil optimisticky. Keď som si neskôr prezeral jeho fotografie, všimol som si, že už vtedy čosi nebolo v poriadku. Jeho oči. Zračila sa v nich iskierka bolesti, možno aj strachu.

Vo dverách sa zjavila stará mama. Ústa mala vykrivené a na svojho syna sa takmer nepozrela, akoby sa za niečo hanbila. Objali sa.

My deti sme výjav sledovali z auta. Stará mama vraj bola zamlada chýrna plavkyňa a v celej dedine nesmierne obľúbená. To muselo byť hádam aj pred sto rokmi. Ramená mala teraz dengľavé, tvár vráskavú ako stará korytnačka a akoby nedokázala zniesť hluk, ktorý produkovali jej vnúčatá. Všetci traja sme sa jej báli. A mali sme strach aj zo sporo zariadeného domu so staromódnyimi tapetami a železnými posteľami. Je pre mňa záhadou, prečo sa sem otec každé leto dobrovoľne vracal. „Bolo to, akoby sa musel každý rok vrátiť na miesto svojho najväčšieho poníženia,“ okomentoval otcove návraty neskôr Marty.

Bola tu však aj vôňa rannej kávy, slnečné lúče na dláždenej podlahe v obývačke. Tichý cinkot prichádzajúci z kuchyne, keď sa moji súrodenci vybrali po príbory, aby sme sa mohli naraňajkovať. Otec pohrúžený do novín, matka snovajúca plány na celý deň. Potom vychádzky do jaskýň, výlety na bicykli alebo partička petangu v parku.

Koncom augusta nakoniec každoročné vinobranie v Berdillacu. Večer hrala hudba, domy boli vyzdobené lampión-

mi a girlandami a ulicami sa niesla vôňa grilovaného mäsa. So súrodencami sme sedeli na veľkom schodisku na námestí pred radnicou a dívali sa, ako dospeláci tancujú. V ruke som stískal fotoaparát, čo mi do opatery zveril otec. Ťažkú a drahú mamiyu. Mal som fotiť slávnosť. Považoval som to za česť, keďže otec inak nikomu svoje kamery nezveril. Hrdo som niekoľkokrát stisol spúšť, keď elegantne viedol mamu po tanečnom parkete.

„Ocko je dobrý tanečník,“ vyhlásila Liz znalecky.

Moja sestra mala jedenásť rokov a plavé kučery. Bola veľké dievča. Už vtedy sa u nej prejavovalo to, čo sme s bratom nazývali divadelná choroba. Liz sa vždy správala, akoby stála na javisku. Žiarila, ako keby sa na ňu upieralo niekoľko reflektorov, a hovorila tak nahlas a zrozumiteľne, že by ju bez problémov počuli aj ľudia v posledných radoch. Pred cudzími s obľubou predstierala predčasnú dospelosť, no v skutočnosti sa ešte iba prestala hrať na princeznú. Moja sestra kreslila a spievala, rada sa vonku hrávala so susedovými deťmi, často sa celé dni neosprchovala, chcela sa stať vynálezkyňou a potom zase snívala o tom, že je víla, a v hlave sa jej diali tisíce vecí. A všetky naraz.

V tom čase sa dievčatá Liz väčšinou vysmievali. Veľakrát som videl, ako u nej v izbe sedí mama, upokojujúco sa s ňou rozpráva, keď ju spolužiačky zase raz našťvali alebo jej schovali školskú tašku. Potom som mohol k Liz do izby vojsť aj ja. Búrливо ma objala a ja som na koži cítil jej horúci dych. Ešte raz mi porozprávala všetko, s čím sa zdôverila mame, a zrejme pridala aj čosi navyše. Svoju sestru som miloval ako nič iné na svete a to sa nezmenilo, ani keď ma o niekoľko rokov neskôr nechala v štichu.

Po polnoci sa nad dedinou ešte stále vznášala vlhká spara. Muži a ženy, ktorí neprestajne krúžili na tanečnej ploche – medzi nimi aj naši rodičia –, si po každej piesni vymenili partnera. Spravil som ešte jeden záber, aj keď som už mamiyu takmer nedokázal udržať v rukách .

„Daj sem ten foťák,“ prihovoral sa mi brat.

„Nie, oco ju zveril mne. Mám na ňu dávať pozor.“

„Len na chvíľu, chcem spraviť iba jednu fotku. Veď ty to aj tak nevieš.“

Marty mi vytrhol fotoaparát z rúk.

„Nebuď naňho taký hnusný,“ okríkla ho Liz. „Tak sa tešil, že ho môže mať.“

„Áno, ale jeho fotky sú nafigu, nevie pracovať so svetlom.“

„Aký si ty mudrlant! Nečudo, že sa s tebou nikto nekamaráti.“

Marty urobil niekoľko záberov. Bol stredné dieťa. Mal desať rokov, okuliare, tmavé vlasy, bledú, nenápadnú tvár. Na mne a Liz bolo jasne vidieť rodičovské črty, on však s nimi vzhľadovo nemal nič spoločné. Akoby dohrmel odniekiaľ, nevedno odkiaľ, cudzinec, ktorý sa tu medzi nami uhniedzil. Nemal som ho ani zamak rád. Vo filmoch, ktoré som videl, boli starší bratia vždy hrdinskí chlapci bojujúci za mladších súrodencov. Môj brat však bol na rozdiel od nich čudák, ktorý celý deň trčal vo svojej izbe, hral sa so svojou mravčou kolóniou alebo skúmal vzorky krvi, ktoré odoberal rozpitvaným jaštericiam a myšiam – jeho zásoby mŕtvych malých zvieracích tvorov sa zdali nevyčerpatelne. Liz ho prednedávnom počastovala slovami odporný exot, čím trafila takmer do čierneho.

Z tej dovolenky vo Francúzsku mi okrem dramatickej udalosti, ktorá sa odohrala na konci, v pamäti ostali iba úlomky. Spomínam si však celkom presne, ako sme my súrodenci na slávnosti pozorovali francúzske deti, ktoré hrali na námestí uprostred dediny futbal. Všetci traja sme sa narodili v Mníchove a považovali sme sa za Nemcov. Okrem istých špeciálnych jedál nič nepoukazovalo na naše francúzske korene, navyše sme iba zriedkakedy hovorili po francúzsky. A pritom sa naši rodičia zoznámili v Montpellier. Otec tam odišiel po skončení školy, lebo chcel utiecť pred svojou rodinou. Moja mama sa tam presťahovala, lebo milovala Francúzsko. A tiež chcela utiecť pred svojou rodinou. Keď rodičia hovorili o tých časoch, spomínali na večery, keď zašli do kina, keď mama hrala na gitare, na prvé stretnutie na študentskej oslave spoločného priateľa alebo na to, ako obaja – vtedy už bola mama tehotná – spoločne odišli do Mníchova. Po takýchto rozprávaniach sme môj brat, sestra a ja vždy mali pocit, že svojich rodičov poznáme. No neskôr, keď sa pominuli, sme sa nevyhli zisteniu, že o nich nevieme nič. Vôbec nič.

*

Išli sme sa prejsť, no otec nám neprezradil, kam ideme, a aj cestou takmer stále mlčal. V päťci sme vystúpali na vyvýšeninu a došli k lesu. Na kopci zostal otec stáť pred obrovským dubom.

„Vidíte, čo je tu vyryté?“ spýtal sa, no vyzeral ako duchom neprítomný.

„*L'arbre d'Eric*,“ prečítala Liz. „Ericov strom.“

Dívali sme sa na dub. „Tu niekto odsekol konár,“ ukázal Marty na okrúhle, vypuklé miesto na strome.

„Máš pravdu,“ zamrmlal otec.

Nikto z nás sa so strýkom Ericom nikdy nestretol. Vraj zomrel pred mnohými rokmi.

„Prečo sa ten strom tak volá?“ spýtala sa Liz.

Otcovi sa vyjasnila tvár. „Lebo môj brat pri tomto strome zvädzal dievčatá. Priviedol ich sem, sadli si na lavičku, hľadeli dole do doliny, on im recitoval básne a potom ich bozkával.“

„Básne?“ začudoval sa Marty. „A to akože zabralo?“

„Zakaždým. A práve preto nejaký vtipkár vyryl nožom do kôry tieto slová.“

Zdvihol oči k chladnému rannému nebeskému blankytu, mama sa oňho oprela. Ja som sa pozrel na strom a ticho som zopakoval: *L'arbre d'Eric*.

*

A potom prišiel koniec prázdnin a s ním aj posledný výlet. V noci znovu pršalo, z listov ovisali bacuľaté kvapky rosy, ranný vzduch sa mi sviežo obtrel o pokožku. Ako vždy, keď som vstal skoro ráno, zmocnil sa ma úžasný pocit, že som pánom dňa. Pred niekoľkými dňami som sa zoznámil s dievčaťom z dediny, Ludivine, a povedal som o nej mame. Otec, tak ako vždy, keď sa dovolenka vo Francúzsku chýlila ku koncu, bol rád, že to má na rok za sebou. Občas zastal, aby urobil niekoľko záberov, a pritom si neustále popískoval. Liz kráčala vpredu, Marty sa vliekol ako posledný, takmer vždy sme naňho museli čakať.

V lese sme naďabili na riekku so štrkovým riečiskom, cez ktorú sa klenul kmeň spadnutého stromu. Keďže sme aj tak museli prejsť na druhý breh, spýtali sme sa – všetci traja súrodenci –, či po ňom smieme prejsť.

Otec sa postavil na kmeň a vyskúšal ho. „Môže to byť nebezpečné,“ zhodnotil situáciu. „Takže ja po ňom určite nepôjdem.“

Aj my sme naň vyskočili. Až vtedy sme si uvedomili, ako veľmi sa prehol, aká klzká je kôra a aká kamenistá a široká je rieka. Bolo to presne desať metrov a keby sa niekto pokĺzol a spadol dole, celkom isto by sa poranil.

„O kúsok ďalej je most,“ poznamenala Liz. Inokedy vždy všetko vyskúšala – no teraz sa zdekovala a kráčala ďalej, brat šiel za ňou. Iba ja som zostal. Strach som vtedy nepoznal, len pred niekoľkými mesiacmi som sa ako jediný z triedy odvážil zísť dolu strmým kopcom na bicykli. Po pár metroch jazdy som stratil kontrolu, preletel som ponad riadidlá a zlomil som si ruku. No len čo bola sadra dole a zlomenina zahojená, hneď som vyhládal nové nebezpečné dobrodružstvá.

Ešte stále som civel na kmeň pred sebou a bez veľkého premýšľania som kládol jednu nohu pred druhú.

„Si blázon,“ zavolať Marty, no ja som ho nevnímal. Raz nechýbalo veľa a bol by som sa pokĺzol, pri pohľade na kamenistú rieku pod nohami sa mi zakrútila hlava, ale už som bol takmer v polovici. Srdce sa mi rozbúšilo, posledné dva metre som prebehol a šťastne som dobehol na druhú stranu. Od úľavy mi vyleteli ruky do výšky. Až po most kráčala moja rodina po ľavom brehu rieky, ja jediný som šiel po pravom. Z času na čas som sa na nich pozrel a uškrnul som sa. Taký pyšný som ešte nikdy v živote nebol.

*

Rieka vytekala z lesa. Rozširovala sa, prúd silnel, po dažďoch z predchádzajúcich dní sa hladina zdvihla. Breh bol bahnis-

tý a rozmočený, výstražná tabuľa upozorňovala peších, aby sa nepribližovali.

„Kto tam spadne, utopí sa.“ Marty sa pozrel na hučiacu vodu.

„Dúfam, že tam čľupneš. Konečne sa tá zbavíme,“ uštipačne poznamenala Liz.

Vystrelil k nej nohu, no ona sa šikovne uhla a tak samozrejme a nenútené sa zakvačila do mamy, ako to vedela len ona.

„Zase si bola drzá?“ spýtala sa mama. „Zdá sa, že tá budeme musieť nechať u starej mamy.“

„Nie,“ zaprotestovala Liz s napoly hraným a napoly skutočným zdesením. „Prosím, len to nie.“

„Nemám na výber. Stará mama dá na teba dobrý pozor.“ Napodobnila vyčítavý pohľad starej mamy a Liz sa zasmiala.

Mama bola jednoznačne hviezdou rodiny, aspoň pre nás deti. Bola atraktívna a útla, mala priateľov po celom Mníchove a organizovala večierky, na ktoré chodievali aj umelci, hudobníci alebo herci, s ktorými sa zoznámila bohviekde. Mimochodom, poriadne bagatelizujem, keď hovorím, že bola „atraktívna“ alebo „útla“. Sú to úbohé slová, ktoré ani náznakom nemôžu opísať náš pocit, že sme čisto náhodou mali za mamu zmes Grace Kellyovej a Ingrid Bergmanovej. Ako dieťa som nechápal, že nežije ako nejaká známa herečka, ale pracuje ako učiteľka. Svoje domáce povinnosti si často plnila s veselým a súčasne milým úsmevom, a až neskôr som si uvedomil, ako veľmi sa musela cítiť obmedzovaná.

Oddýchli sme si na lúke na brehu rieky. Otec si napchával fajku, my sme sa pustili do bagiet plnených šunkou, čo sme si vzali so sebou. Mama potom na gitare zahrála zopár šansonov od Gilberta Bécauda.

Keď s otcom začali nôtiť, Marty prevrátil oči. „Prosím vás, prestaňte. Je to trápne.“

„Ale veď tu nikto nie je,“ namietla mama.

„Ale áno, tamto!“

Brat prstom ukázal na druhý breh, kde sa práve usadila iná rodina s deťmi v našom veku. Mali so sebou psa, pouličnú zmes. Stále hravo pobiehal sem a tam.

Bolo poludnie. Slnko stálo vysoko na oblohe. V letnej horúčave sme si s Martym vyzliekli tričká a ľahli si na deku. Liz čosi čarbala do zápisníka; akési malé obrázky a dokola svo-je meno. V tom čase si často skúšala rôzne druhy písma, hľadala najkrajšiu možnosť, takže ho písala všade. Na papier, na stôl, do zaraďovača aj na servítky. *Liz, Liz, Liz.*

Rodičia sa vybrali na prechádzku a túliac sa k sebe sa stratili v diaľke, my deti sme zostali na lúke. Krajina bola presýtená slnkom. Marty a Liz hrali karty, ja som brnkal na gitare a sledoval rodinu na druhom brehu. Opakovane sa mi do uší doniesol smiech prerušovaný psím štekotom. Akýsi chlapec občas hodil palicu, ktorú psia zmeska okamžite priniesla, až kým to chlapca očividne neprestalo baviť a palicu schoval pod deku. Pes sa však chcel ešte hrať, dobiedzal do jednotlivých členov rodiny a napokon zbehol kúsok po prúde rieky. V húšťa-ve na brehu sa zachytil väčší konár. Pes sa ho snažil papuľou vytiahnuť, no nedarilo sa mu to. Prúd rieky bol na tom mieste silný a dravý. Bol som jediný, kto sledoval ten výjav, a cítil som, ako sa mi na zátylku ježia chlpy.

Psíča mykalo konárom a pocho- bo sa čoraz viac približovalo k šumiacej vode. Práve som na to chcel rodinu na druhom brehu upozorniť, keď som začul, ako skuvíňa. Časť brehu sa jednoducho odlomila a pes spadol do vody. Zakvačený iba

prednými labami a zubami sa držal konára. Kňučal a snažil sa prebojovať na drobiaci sa breh, no prúd bol prisilný. Skuvíňanie zosilnelo.

„Božemôj!“ vzdychla si Liz.

„Nezvládne to,“ okomentoval situáciu Marty. Povedal to s takou istotou, ako keby výjav súdil.

Rodina na druhom brehu sa rozbehla ku psovi. Práve k nemu dobehli, keď sa zrazu konár z hústiny uvoľnil a voda ho spláchla aj s pouličnou zmeskou.

Pes sa ešte chvíľu držal nad vodou, potom zmizol pod hladinou. Zatiaľ čo deti na druhom brehu kričali a plakali, ja som sa odvrátil a pozrel som do tvárí svojich súrodencov. Ich pohľady sa mi navždy vryli do pamäti.

*

Večer mi v posteli ešte stále v ušiach znelo psie skučanie. Liz bola celý deň sklúčená, Marty neprevravel ani slovko. Najzvláštnejšie však bolo, že keď sa to stalo, naši rodičia tam neboli. Samozrejme, keď sa vrátili, tak sa nás snažili utešiť, no nič to nezmenilo na skutočnosti, že ja a moji súrodenci sme zažili niečo, čo otriaslo iba nami.

Vtedy som sa polovicu noci prevaľoval v posteli. Nedokázal som prestať myslieť na to, ako sa šťastie rodiny na druhom brehu rieky v priebehu niekoľkých sekúnd načisto vyparilo. Zišiel mi na um strýko Eric a to, ako nám raz povedali, že „zahynul“. Až dotedy som žil v bezpečí, užíval si ochranu, no očividne existovali neviditeľné sily a prúdy, ktoré dokázali všetko v mihu blesku zmeniť. Lebo niektoré rodiny osud očividne ušetril, zatiaľ čo iné k sebe priťahovali nešťastie. V onú noc som si kládol otázku, či k nim nepatrí aj tá moja.